

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Autismiliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus). Autismiliitto tarkastelee esitysluonnosta erityisesti kohderyhmämme eli autismikirjon henkilöiden näkökulmasta.

Autismiliitto ry vastustaa esitettyä yhdenvertaisuuslain muutosta. Autismiliitto yhtyy mm. Kehitysvammaisten tukiliiton, Mannerheimin lastensuojeluliiton ja yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemyksiin sekä nostettuihin erittäin aiheellisiin huoliin koskien lasten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumisen heikkenemistä, mikäli ehdotettu muutos hyväksytään.

Toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisesta luopuminen ei ole mielestämme perusteltu kevennys suhteessa siitä saatavaan hyötyyn lasten oikeuksien toteutumisen sekä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaamisen näkökulmasta. Emme kannata esitystä, koska yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteesta luopuminen ei tue yhdenvertaisuuden ja inklusiivisten periaatteiden toteutumista varhaiskasvatuksen toimipaikoissa. Toiminnallisen yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisprosessi tukee yhtenäisen ymmärryksen luomista siitä, mitä inklusiolla tarkoitetaan ja miten sitä toteutetaan kyseisen toimipaikan arjessa. Toimipaikkatasoisen suunnitelman laatimisvelvoitteen poisto heikentäisi näin ollen henkilöstön mahdollisuuksia muodostaa yhteistä ymmärrystä yhdenvertaisuutta edistävästä toimenpiteistä ja inklusiivisista periaatteista. Inklusioketjun tulee kulkea varhaislapsuudesta aikuisuuteen katkeamattomana, sillä pohja tasa-arvoiselle ja yhdenvertaiselle kasvatukselle luodaan nimenomaan varhaislapsuudessa. Varhaiskasvatus onkin pidettävä samalla tasolla suunnitteluvollisuuden osalta kuin muut koulutusasteet ja yhdenvertaisuuden huomioon ottaminen eri koulutusasteilla on säilytettävä yhtenäisenä.

Palvelujärjestelmässä kohdattavilla ammattilaisilla on merkittävä rooli autismikirjon lasten ja heidän perheidensä tukemisessa. Ratkaisevaa on, miten hyvin nämä ammattilaiset ovat perillä autismikirjosta ja sen yksilöllisistä ilmenemismuodoista ja siitä, millaisesta tuesta, avusta ja ohjauksesta autismikirjon lapset ja heidän vanhempansa hyötyvät. Autismikirjon lasten ja ylipäänsä neurokirjon vähemmistöihin lukeutuvien lasten tuen tarpeen tunnistaminen tuki varhaiskasvatuksessa on varsin vaihtelevaa ja heihin kohdistuu muita useammin syrjiviä toimenpiteitä. Heidän osaltaan harvoin edes esteettömyys toteutuu, sillä aistiesteettömyyden huomioiminen varhaiskasvatuksessa on edelleen lapsen kengissä. Esitysluonnoksessa ehdotettu varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisesta yhdenvertaisuussuunnitteluelvoitteesta luopuminen heikentää varhaiskasvatuksen henkilökunnan mahdollisuuksia ja valmiuksia kehittää osaamistaan rasistisen tai muuhun syrjintäperusteeseen, kuten esimerkiksi autismikirjoon ja vammaisuuteen, liittyvän kiusaamisen tunnistamiseksi ja lasten ja perheiden tukemiseksi. Lisäksi lasten ja huoltajien kuuleminen ja osallisuus jäisi todennäköisesti näennäiseksi.

Se, että yksiköissä tehdään yhdenvertaisuussuunnitelmat sitouttaa myös olennaisesti toimijoita yhdenvertaisuusajatteluun ja samalla yhdenvertaisuuden edistämiseen jo arjen tasolla, jolloin uudistukset jalkautuvat osaksi varhaiskasvatuksen toimintatapoja. Henkilökunnan sitoutuminen on yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden tekemisen edellytys. Mikäli suunnitelma tehdään ylemmällä tasolla ja annetaan tiedoksi yksiköille, on sitoutuminen paljon heikompaa kuin yksikkökohtaisessa suunnitteluprosessissa, jossa henkilökunta, lapset ja lasten vanhemmat ovat mukana alusta alkaen.

Norminpurku ei voi olla päämäärä itsessään, vaan kaikkia normeja ja niiden mielekkyyttä tulee aina tarkastella tavoitteiden ja tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta. On kyseenalaista, että yhdenvertaisuuslakia muokattaisiin sellaisista lähtökohdista, jotka eivät liity yhdenvertaisuuden edistämiseen ja syrjinnän poistamiseen. Tavoitteenasettelussa ja norminpurun kohteen valinnassa ei selvästikään ole hyödynnetty sitä vahvaa yhdenvertaisuuteen ja sen edistämiseen liittyvää osaamista ja ymmärrystä, jota esimerkiksi oikeusministeriöstä ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistosta löytyy.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomelle 2023 antamissaan suosituksissa kehottanut Suomea kiireellisesti tehostamaan syrjinnän torjuntaa ja voimistamaan pyrkimyksiään poistaa lasten syrjintä kaikilta suomalaisen yhteiskunnan aloilta, huomioiden lapset ja nuoret varhaisesta iästä alkaen. On käsittämätöntä, että hallitus valitsee kiireellisenä annetusta suosituksesta huolimatta toimia täsmälleen päinvastoin.

Päällekkäisyyksien poistaminen on luonnollisesti järkevää, mutta Autismiliitto katsoo, ettei esitysluonnoksessa ole osoitettu sellaista päällekkäisyyttä, joka puoltaisi toimipaikkakohtaisesta suunnitteluelvoitteesta luopumista etenkin, kun suunnitteluelvoitteen vaikutuksia ole ollut vielä mahdollista arvioida. Ehdotetut muutokset eivät edistä lasten oikeuksia, vammaisoikeuksia eikä yhdenvertaisuutta, vaan heikentävät näitä kaikkia. Tämä poukkoileva ja huonosti perusteltu lapsipolitiikka ei ole yhdenkään lapsen edun mukaista olipa hän autisti, maahanmuuttaja tai niin sanottu ihan tavallinen lapsi. Näillä muutoksilla ei rakenneta kansallisen lapsistrategian mukaista

kaikille yhteistä yhteiskuntaa, jossa jokainen lapsi on arvokas ja tärkeä osallistuja ja toimija saaden siihen tarvitsemansa avun ja tuen.

Edellä esitetyillä perusteilla Autismiliitto ry vastustaa hallituksen esitystä poistaa velvoite toimipaikkakohtaiseen yhdenvertaisuussuunnitteluun varhaiskasvatuksessa.

Lopuksi Autismiliitto huomauttaa, että hallitus jatkaa demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksia rapauttavaa linjaansa poikkeamalla jälleen kerran lausuntokierrosten ohjeellisesta pituudesta ja vieläpä sijoittamalla lausuntokierroksen suosituimmalle lomakaudelle. Kun huomioidaan oletettujen säästöjen mittakaava niin poikkeuksellisen lausuntoajan perusteleminen budjettilailla näyttäytyy lähinnä naurettavana.

Anttila Jaana
Autismiliitto ry